

פרוטוקול מס' 26

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', ה' בתמוז תשל"ד - 25.6.74, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
י. בארי
א. גבלבר
ל. דיציאן
מ. דרובלס
ח. זיאד
א. נמיר
מ. פרידמן
ב.צ. קשת
ח. שמעוני

מוזמנים:
ש. מלכיאל - משרד הסעד
ח. מורי - משרד הסעד
א. ליון - משרד הסעד

י. שרלין - משרד החינוך והתרבות
ד. זהבי - משרד החינוך והתרבות
ש. מרבך - משרד החינוך והתרבות
ר. שטייניץ - משרד החינוך והתרבות
י. כהנא - משרד החינוך והתרבות

מזכירת הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א. שונות.

ב. סידור ילדים במוסדות.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני פותחת את הישיבה.

א. שונות

על סדר יומה של הוועדה כמה שאלות בווערות:
קודם כל חוק ביטוח בריאות, שבציבור לא יודעים
מדוע משחקה הבאתו, וקיבלתי על כך מכתבים מכל מיני מוסדות, הסבורים
שהוועדה משהה את הטיפול בחוק משום שאינם יודעים מהי הפרוצדורה.
נושא שני - ענין האחיות, שחברת-הכנסת נמיר ביקשה שנדון בו. נושא שלישי
שעלינו לדון בו בוועדה, גם בעקבות הסיור בומת הגולן ובשלומי וגם בעקבות
האירועים שקרו הלילה בנהריה - מצבם של בחי החולים המשרתים את הספר.
בומת הגולן העלו הישובים את בעיית בית החולים הסמוך ביותר, בית החולים
בפוריה, בטענה שאין בו פיתוח ושכל הדגש מושם על בית החולים בצפת, שהוא
רחוק יותר. כמו כן קיימת הבעיה של בית החולים בנהריה, שכבר נידונה
בוועדה בנוכחות הוועד הציבורי לענין בית החולים, לרבות ראש העיר נהריה,
ראש המועצה האזורית ומנהל בית החולים. סיכמנו אז דברים ובמעקב אחר
הביצוע ואיחי שיש דברים שהתקדמו, אך יש דברים שלא התקדמו.

ב.צ. קשת:

הסיכום היה בניגוד לדעת משרד הבריאות.

א. נמיר:

מה קרה לסיכום?

היו"ר ח. גרוסמן:

יש דברים שהתקדמו, יש דברים שהם בשלב של
ביצוע ויש דברים המשתהים בגלל סיבות טכניות.
נראה לי שבעקבות מה שקרה הלילה עלינו לחזור לדון בשני בחי החולים -
נהריה ופוריה - עם משרד הבריאות.

ב.צ. קשת:

קיימת גם הבעיה של קריית-שמונה.

היו"ר ח. גרוסמן:

בקריית-שמונה לא מתכננים בית חולים, אלא מרכז
רפואי, וזו בעיה אחרת.

א. נמיר:

אני מציעה שנעלה את כל הנושא של בחי החולים
באזורים הסמוכים לספר.

היו"ר ח. גרוסמן:

נעלה באמת את כל בעיית בחי החולים הסמוכים
לאזורי הספר והמשותפים אזורי ספר באחת הישיבות

הקרובות.

ב. סידור ילדים במוסדות

לפני הוועדה סיכום הבעיות שהועלו בנושא זה -
סיכום שהוא חקצין הפרוטוקולים. לאחר שנשמע את נציגי המשרדים - חינוך
וסעד - ואת נציגות הארגונים הוולונטריים, נחליט אם ננסה בעצמנו לסכם
את הנושא או אולי נטכם אותו יחד עם ועדת החינוך והתרבות באותם נושאים
שגם היא מטפלת בהם.

ד. זהבי:

הערה לסיכום: בדף השני כתוב שמשרד החינוך
והתרבות, האגף לחינוך התיישבותי, אחראי
ל-25,420 פתרונות. הלוואי וזה היה נכון, אבל התומך הסטטיסטי שמסרתי
כולל את כל הילדים המתחנכים במסגרת זו, גם ילדים מסודרים, גם ילדי
קיבוצים, כך שהפתרונות שאליהם מתכוונים הם במספר פחות בהרבה מזה. מספר
המקומות בפנימיות הם כ-8,000.

ו. שטייניץ:

אינני בעד סידור ילדים מחוץ לבית אנ-בלוק,
אלא רק במקרים שביחול של הילד הרוס ואינו
מחפד כראוי. פעם הייתי מתנגדת אפילו לחינוך המוסדי, אבל כאשר עבדתי
בעצמי בעיירות הפיתוח וראיתי את הבעיות הקשות של הילדים בבתיהם, כאשר
האם חולת נפש, האב עבריין, כאשר ההורים החגרו ואינם רוצים את הילד,
הבינוחי שבמקרים כאלה אין מנוס מהוצאת הילד מן הבית, אלא אם כן אנחנו
מסחכנים בגוימת נזק חמור מאד להתפתחות הנפשית. הצרכים רבים מאד, וישנם
לפי האומדן מאות ואולי אלפים של ילדים בגיל צעיר הנחונים במצב כזה.
אחד האומדנים הוא הפניות המגיעות למפעל הכשרת ילדי ישראל מבתי ספר
מסויימים שבהם כבר ידוע שאפשר לפנות אל המפקל. מתברר שבבתי ספר טעוני
טיפוח בישובים כמו ירוחם או באר-שבע, כאשר יש מורה יועצת הנוחנת את
הדעת על הבעיה, יש כ-10 עד 15 ילדים שהם במצב קשה ושטובתם דורשת הוצאה
מיידית מן הבית. אם אנחנו מכפילים זאת במספר בתי הספר הקיימים, ניתן
להגיע לאומדנים של עד 6000 ילדים.

ר. שטייניץ:

הוצאה דחופה מן הבית. חלק גדול מן הילדים האלה אינם זוכים לטיפול משרד הסעד. לפעמים לשכת הסעד לא יודעת עליהם כלל, כי משפחה שאיננה במצוקה כלכלית איננה מעלה על דעתה לפנות למחלקה. לעתים קרובות אלה הם מורים, מורים יועצים או קציני ביקור סדיר המגלים את הילדים.

האינפורמציה השניה עליה מחבטס האומדן היא מספר הנושרים מבית הספר היסודי. אם ילד נושר לפני גיל 12 והוריו אינם מעוניינים במידה מספקת להחזיק אותו בבית הספר בגיל צעיר, הרי זה סימפטום חמור מאד, ובדרך כלל כאשר בודקים יותר אחן העניין מגלים שהמצב במשפחה קשה ושההורים אינם מתפקדים כהורים. ועדת ראש הממשלה דיברה על 6,000 ילדים נושרים לפני גיל 12, אבל אם אנחנו לוקחים את שני האומדנים יחד, אנחנו מגיעים לאלפי ילדים הזקוקים באופן דחוף למסגרת.

חסרות מסגרות, וזו הבעיה הראשונה שצריך לחת עליה את הדעת באופן דחוף. צריך להקים מסגרות נאותות לילדים ההולכים ומדורדרים, וכל שנה עולה לנו במאות ילדים המדרדרים לעבריינות. מסגרות העזר החלקיות שמקים משרד החינוך - מועדוניות, כיחות טיפוליות - לגבי חלק מן הילדים נותנות טיפול סימפטומטי ואינן מרפאות את המחלה, כי אם הבית הרוס, שום מסגרת עזר לא תוכל למלא את מקומו. עליית הנוער מטפלת בילדים בני 12 ומעלה ויש לה אפשרות קליטה של אלפי ילדים, אבל חלק מהילדים בגיל 12 הם במצב כל כך קשה, שעליית הנוער אינה יכולה לקלוט אותם. גם חלק מן הילדים שעליית הנוער מטפלת בהם הם במצב כל כך קשה שעליית הנוער אינה מצליחה לשקם אותם באופן מלא. מכאן שצריך לספל בילדים - אפילו מאינטרס של עליית הנוער - בגיל יותר צעיר.

היו"ר ח. גרוסמן: האם את מציעה שעליית הנוער תטפל גם בגיל היוחר צעיר?

ר. שטייניץ: אינני מציעה שעליית הנוער תטפל בגיל יותר צעיר, אבל מישהו מוכנה לטפל בהם.

אחת הבעיות הקשות בפנימיות היא הבעיה שדיבר עליה ד"ר יפה - בעיית הגרדיוואישן, שילד עובר ממוסד למוסד, או שהוא עובר בחוץ המוסד - וזה חמור בעיקר בפנימיות לגיל הרך - ממחלקה למחלקה. לא צריך להיות פסיכולוג גדול כדי לתאר מה קורה לילד בן 6 כשקבוצת הילדים בתוכה הוא נמצא מתפרקת והוא צריך לעזוב את המטפלות שלו, את הבניין, את הסביבה שאליה הוא מחוגג ולהיכנס למסגרת שונה באופן טוטאלי. במשרד החינוך אנחנו מנסים לגונן על הילדים בגיל הרך במעבר מהגן לבית הספר, שהוא מעבר חריף לילדים קטנים. אבל מה שקורה לילדים העוברים מפנימיה לפנימיה הוא חמור ללא כל יחס למה שקורה במעבר מהגן לבית הספר. לכן חייב התכנון החדש של הפנימיות להיעשות בצורה כזאת, שאם הילד צריך להיות בפנימיה, הוא צריך למצוא בה בית. כלומר, עליו להיות בה מן הגיל הרך ועד לבגרותו. יש תכנון לשלוש פנימיות שיהיו בנויות לפי שיטה זו, אבל זה לא מספיק. רוב הפנימיות עדיין מיועדות להכנסת הילד בגיל צעיר, והילד יכול לעבור שלוש-ארבע פנימיות עד שהוא מגיע לבגרות, וזו בעיה חמורה.

הצעה שניה - לבדוק את הפנימיות הקיימות כדי לראות אם ניתן להפוך אותן לפנימיות מן הסוג בהן יכול הילד לשהות מספר שנים גדול יותר. ביקרתי בשבוע שעבר בשני בחי חינוקות גדולים, בתל-אביב ובחיפה, ובשניהם החלוננו המנהלות על כך שהילדים צריכים לעזוב את הפנימיה וללכת למקום אחר. אחר הקשיים הוא שילוב הילדים בבית הספר המקומי, אבל הפנימיות אינן ערוכות לכך.

כל זה מחייב הקמת רשות מרכזית שתטפל בכל האספקטים של בעיות הילדים מחוץ לבית, החל מהגיל הרך ועד לגיל המבוגר. לא ייתכן שהגיל הרך יהיה בידי אוגוני הנשים, אחר כך בגיל מבוגר יותר בידי בחי הספר היסודיים. ואחר כך בידי עליית הנוער. נדמה לי שאפשר יהיה לפתור את זה רק אם תהיה רשות אחת הממונה על הוצאת הילדים מן הבית.

לגבי המצב בפנימיות קיים שוני גדול בין פנימיה לפנימיה. יש פנימיות טובות, אבל יש פנימיות שבהן המצב לא עונה כלל וכלל על הקריטריונים החינוכיים המינימליים שמשרד החינוך שם לעצמו כמטרות במסגרות החינוך שהוא מטפל בהן, ואפשר לראות באותן פנימיות לא יותר מאשר מקומות חסות לילדים שאין להם בית. אין בהן גישה חינוכית, אין מנהל שהוא אישיות, שהוא בעל נסיון חינוכי. בבחי חינוקות לא מצאתי, למשל, פסיכולוג חינוכי. במוסד בחיפה יש פסיכולוג מופיע פעם בשבוע, אבל הוא עוסק באיבחון ילדים ולא בהדרכת הסגל - כיצד לשוחח עם הילדים, כיצד לשחק איתם.

מטעם מי הפסיכולוג?

היו"ר ת. גרוסמן:

ר. שטיינץ:
זה סימפטום להיעדר גישה חינוכית. את המוסדות מנהלות בדרך כלל אחיות. האווירה היא יותר אווירה של בית חולים, ובעיקר בגיל הרך אין כמעט טיפול חינוכי.

ב.צ. קשח:
של מי המוסד שדיבור עליו?

ר. שטיינץ:
דיבורי על מוסד "אמנה" בחיפה השייך לארגון אמהות עובדות, אבל המצב במוסדות אחרים אינו שונה בהרבה.

מצב דומה קיים בחלק מן המוסדות לילדים בגיל בית הספר היסודי. גם שם לא חמיד יש פסיכולוג חינוכי.

א. נמיר:
שם משרד החינוך אחראי.

ר. שטיינץ:
הכנסת פסיכולוג חינוכי לכל אחד ממוסדות הילדים היא דבר שניתן בהחלט לעשות בטווח הקצר, ואם זה באמת אדם טוב, בעל גישה נכונה ונסייך, הוא יכול לעתים לשנות את האווירה במוסד כזה. הייתי מקפידה גם על כך שאחד הקריטריונים לבחירת מנהל המוסד תהיה רמתו החינוכית, ולא שמעתי על כך מפי אנשי משרד הסעד כאשר נשאלו למי מותר להקים מוסד.

המנהלות מודעות לכך, אך אין להן זמן, כי הן עסוקות בטיפול. כתוצאה מכך מפגרים הילדים בהתפתחות - והמנהלות אומרות זאת בעצמן - מאחרים בדיבור וכאשר הם צריכים להשתלב בגני חובה יש להם בעיות קשות. קשה להם מאד גם משום שרמתם האינטלקטואלית נמוכה יותר. אחת הסיבות מדוע לא יצרו המשך לפנימיות בגיל הרך - ולא הייתי ממליצה על כך - לפי המחכונת הקיימת היום היא - וזו סיבה שניתנה על ידי מנהלות המוסדות - שפונדלים לשלוח את הילדים לבתי הספר במקום, משום שהם אינם מסוגלים לעמוד בדרישות הלימודיות.

א. נמיר:
באיזה מוסד אמרו לך את זה?

ר. שטיינץ:
במוסד "אם וילד" בחל-אביב.

היחה תוכנית להרחיב את המוסדות לגיל קצת יותר מבוגר, כך שהילדים יוכלו להישאר, אבל אחת הסיבות שבגללן נדחתה התוכנית היחה שפונדלים מקשיי השאלבות הילדים בבית הספר.

א. נמיר:
מי אמר לך?

ר. שטיינץ:
מנהל המוסד, ואותו הדבר שמעתי בחיפה.

יש פה פרדוקס: אנחנו עושים כל מיני נסיונות לאינטגרציה בבתי הספר במקומות שונים, עם כל הקשיים הכרוכים בכך, אבל כשיש לנו תינוקות, ילדים הנמצאים לידינו מגיל אפס, איננו מצליחים להביא אותם להשתלבות בבתי הספר כאשר הם מגיעים לגיל בית הספר. צריך לתת את הדעת על השאלה, מדוע ילדים צריכים לצאת טעוני טיפוח מפנימיות בהן הם שוהים מגיל רך. אפילו מהפנימיות הנחשבות לטובות ביותר יוצאים טעוני טיפוח סופר לי שבבן-שמן 20% מהילדים נקלטים בפנימיה המיועדת לילדים בגיל בית-ספר על-יסודי, כי 80% אינם בומה העונה על הדרישות. הילדים בכך-שמן לומדים בבית הספר האזורי ונופלים ברמתם הלימודית מילדי בית הספר. חלק גדול מן הילדים נמצאים במוסדות מגיל רך ואין שום סיבה שילדים המתחנכים במוסדות יהיו ילדים טעוני טיפוח.

הייתי מציעה להקים רשות מרכזית שתטפל בכל הקומפלקס של הוצאת ילדים מביחם, ויש לי גם מה להגיד על משפחה אוטנט, שגם בה אין אורינטציה חינוכית מספקת. הייתי מציעה להקים פנימיות חדשות, המבוססות על גישה חינוכית, על עקרונות חינוכיים, המיועדות לילדים בכל הגילים. אני מציעה כמו כן שחוקם ועדה שתבדוק את מצב הפנימיות הקיימות, בדיקה ספציפית לכל פנימיה, כי יש פנימיות המניחות את הדעת, וחוציא מסקנות קונקרטיבות: מה ניתן לעשות כדי לשפר את המצב. אחי הדברים שאני רואה אותם - הצבת מנהל טוב, בעל גישה, כי הוא איש המפתח. לא נשלה את עצמנו שנקבל פרסונל טוב, אבל אם יש מנהל טוב במוסד, בעל גישה חינוכית

י. שרלין:

אני רוצה למסור כאן דברים, שאף הודפסו, ושהם על דעה שר החינוך והתרבות. הדברים הם

לגבי הנושא הנדון - החינוך הפנימייתי.

" משרד החינוך והתרבות רואה בחינוך הפנימייתי אחת הדרכים החשובות לחינוך, לערכים ולעבודה, ולגבי חלק מהאוכלוסייה המחפצת בו גם שיקום אישי. משרד החינוך והתרבות מודע לבעיה שישנם גורמים רבים המטפלים בחינוך הפנימייתי ואשר אחראים לו בצורה זו או אחרת, דבר הגורם לתחרות מסויימת בין הגורמים המפנים ויוצר מחסור במקומות קליטה לילדים הזקוקים לכך, בנוסף לחלוקה לא רציונלית של המשאבים המוזרמים לפנימיות.

לאור הנאמר לעיל ובהתייחס למשימות הממלכיות המוטלות על משרד החינוך והתרבות מובהרת להלן עמדת המשרד: 1. משרד החינוך והתרבות מוצא לנכון להמליץ על הקמת ועדת תיאום לענייני הפנימיות בראשות משרד החינוך והתרבות שתרכז את הפעולות הבאות: (1) זיהוי ומיון חלמידיים - השמה ומעקב; (2) סיווג מוסדות בהתאם לאוכלוסייה הנקלטת וקביעת תקנים בסיסיים להפעלתם; (3) הכנת תוכניות הדרכה; (4) הכשרת כוח אדם והשתלמויות; (5) קביעת דרכי פיקוח ומנח פיקוח; (6) הכנת פרוגרמה לבניית פנימיות בהתאם לסיווגם; (7) הכנת חוקת עבודה ותנאי עבודה לעובדי הפנימיות.

2. משרד החינוך רואה עצמו אחראי לחינוך

בפנימיות, הכוונתן והפיקוח עליהן ויפאל בחחום זה במוטל עליו.

3. משרד החינוך מודע לבעיית חוסר מקומות קליטה, רואה צורך לפעול להגדלת כושר הקליטה של מוסדות חינוך פנימייתיים ויפעל לפי העקרונות הבאים: (1) הקמת פנימיות לאוכלוסיות חלמידיים בגילאי 12-18 שאינן להם מקום במסגרות הפנימייתיות הקיימות; (2) הגדלת כוח הקליטה של הפנימיות הכפריות לגילאי 12-18; (3) הקמת פנימיות לגילאים עד 12 שיסאו אופי משפחתי או אחר בהם יושם הדגש על החינוך האינדיבידואלי לקראת שיקומם המלא של החלמידיים.

4. משרד החינוך והתרבות רואה צורך חיוני

להקים לאלתר קרן מילגות גדולה אשר תאפשר לחלמידיים בני משפחות במצוקה להחנך בפנימיות השונות על אף המצוקה הכלכלית בה הם נחונים.

5. משרד החינוך והתרבות רואה במעונות יום נושא

צריך להיכלל בחחמו ולפיכך עושה את ההכנות הדרושות כדי לטפל בנושא.

ש. מלכיאל:

עם כל רצונה של הוועדה לדון על כל הנושא של הוצאת ילדים מן הבית, הייתי מציע בכל זאת לחברי הוועדה להבחין בין הבעיות כדי לאתר כל אחת מקבוצות הילדים שמוציאים מן הבית, את אופייה ואת הבעייתיות שלה. הדרך הפשוטה הנראית לי היא - החלוקה הגילית: הגיל הרך, בית בית הספר היסודי מ-6 עד 12 או מ-6 עד 14, וגיל בית הספר העל יסודי.

ומה בענין ההמשכיות?

היו"ר ח. גרוסמן:

ש. מלכיאל:

לאחר שנעבור את כל אחד מהחחומים נדון בבעיה שעוררה ד"ר שטייניץ על רקע הבעיות של כל קבוצה גיל, כי יש פה בעיות משני סוגים שונים שאי אפשר לפתור אותן בבת אחת ולא אחת על חשבון השניה. אני מציע להחחיל לדון בבעיות הנוגעות לגיל הרך, שאגב הדיבור עליו הועלו גם שאלות הנוגעות לאימוץ ילדים וחוק לאימוץ. על הדברים האלה חוכל גברח ליאון למסור אינפורמציה.

משרד החינוך והתרבות בא עם הצעה, והייתי רוצה שגם אתם תביאו הצעה.

היו"ר ח. גרוסמן:

א. נמיר:

הייתי מציעה שנדון בנושא באופן מסודר. אל נעורב את ענין האימוץ עם הצד החינוכי במוסדות סגורים, ואל נעורב מוסדות סגורים עם מעונות יום. כל אחד מהם הוא עולם ומלואו. אולי נחליט על מה אנחנו מתדיינים בישיבה של היום.

היו"ר ח. גרוסמן:

אינני מתנגדת לכך, אבל לזכותו של מר שרלין ייאמר שהוא העלה את הבעיות שעליהן שמנו את

הדגש.

ש. מלכיאל:

דבריו של ד"ר יפה בישיבה הקודמת מחייבים תשובה, צריך לשמוע את גב' ליאון.

א. ליאון:
אינני מתכוונת לדבר על אימוץ ילדים, אלא דרך הערת אגב. גם בענין זה יש כבר הצעה לשינוי החוק אשר הוגשה על ידי מר שמגר מחוץ שיחוף פעולה איחון.

אני רוצה לדבר על המצב בגיל הרוך, למרות שאינני ממונה על הנושא הזה, אלא בחוק הפקידתי כפקידת אימוץ באחי במגע עם בחי החינוכות. בנובמבר 1972 פירסמנו סקר ראשון ב"רוחן" "סעד" - סקר שעורך שירות האימוץ, אמנם בנושא שלא נגע לו, לבדיקה מצבם של ילדים הנמצאים במוסדות, ובמיוחד - מדוע הם במוסד. ההתייחסות שלנו היתה לגיל הרוך, ולא לגבי המשכיות, אלא למניעת המשכיות, כי שום מוסד אינו עשוי להבטיח לילד היענות לצורפיו האמוציונליים ולהתפתחותו האינטלקטואלית אם לא קיים רצף של התפתחות אמוציונלית שיכולה לבוא על ידי רצף של התייחסות הורים-ילדים. בהמשך לסקר זה הפעלנו בספטמבר שנה זו מחקר של "אקשן-וסרצ", שאח מימצאיו הראשונים הבאתי לכאן - כהתרשמויות על המצב בתחום זה. החפלאתי לשמוע על המחקר של ד"ר יפה, כי רק ימים מספר לפני כן הבנו שעדיין לא הוחל במחקר, כאשר הצפיות שלנו היו להביא לשינוי מבנה המוסדות כתוצאה מהמחקר.

אני רוצה להתייחס לשני דברים, וקודם כל - מניעת הוצאה ילדים מן הביח בגיל הרוך, וזה בא לפני כל שינוי של מבנה המוסדות. צריך לבדוק מדוע ילדים נמצאים במוסד ומה אפשר לעשות כדי למנוע זאת. ולד"ר שטייניץ אני רוצה לומר: בקשר למצבן הירוד של משפחות יש לחשוב על אמצעים נוספים. ונעשות פעולות כמו חיזוק על ידי חונכות וסומכות. בגיל הרוך בוודאי הפתרון אינו בפנימיות.

ר. שטייניץ: אין בינינו חילוקי דעות בענין זה.

א. ליאון: באופן בסיסי אנחנו חושבות באמת באותו כיוון ויוצאות מאותה נקודת מוצא.

במחקר, שאנחנו עדיין בעצם הפעלתו, אנחנו בודקים מצבם של 517 ילדים שהיו ב-6 מוסדות גדולים בספטמבר השנה.

היו"ר ח. גרוסמן: באיזה גילאים?

ש. מלכיאל: כל האוכלוסיה של גיל 0 עד 5.

א. ליאון: הבדיקה נעשתה בשני מישורים: בדיקה שטחית של מצבו של הילד במוסד. מחוץ התרשמויות אני יכולה לחזק את הדברים שאמרה ד"ר שטייניץ, שמצבם של הילדים מבחינה אמוציונלית ואינטלקטואלית הוא ירוד. אשר לשינוי במבנה המוסד - אפשריים הכיוונים שהעלתה ד"ר שטייניץ, לאו דווקא לגבי חינוכות. יש למצוא תשובה לגבי המשכיות במוסדות לילדים שלעולם לא יחזרו הביחה. דווקא לגבי חינוכות יש להגיע להחלטה מוקדמת ככל האפשר בחייהם אם יש סיכוי שיחיו בבית הוריהם, מה יש לעשות כדי לחזק את המשפחה, ואם המשפחה אינה ראויה לטפל בילד - למצוא לה חלופה, כמו אימוץ. אחת הסיבות להצעה לשינוי החוק היא - להגיע גם לאותם ילדים שהוריהם אינם מתפקדים, אך החוק מונע את אפשרות מסירתם של אותם ילדים לאימוץ.

הצפיות שלנו מן המחקר של ד"ר יפה היו להצעות קונקרטיות, כאשר המשרד מוכן היה להעמיד את האמצעים הכספיים במידה שיועלו הצעות כאלה. אני רוצה להעז ולומר שאינני חושבת שאפילו במבנה הקיים של המוסדות הם יכולים לענות על הצרכים של החינוכות. בתים אלה נבנו בתקופה שהם שרתו את הצורך ההיגייני של הטיפול, אבל הם אינם נותנים תחושת בית. לטווח ארוך אפשר לשנות את המבנים, אבל אפשר להציע גם דברים לטווח קצר, כמו שינוי צורת הטיפול. לטווח הארוך יש לתכנן שינוי יסודי, כאשר יש לבנות שתי מערכות של מוסדות: מוסד לטווח קצר, כאשר מחוץ סיבות שונות ילדים צריכים לשהות במוסד שלושה עד שישה שבועות, מכסימום ארבעה חודשים; אפילו ילדים המועמדים לאימוץ. וצורך לבנות מוסד לטווח ארוך שיהיה מבוסס על רצף גילי לגבי אותם ילדים שבגלל סיבות כלשהן לא ניתן להתגבר עליהן מוכרחים להיות מחוץ לבית. לילדים אלה יש להבטיח הרגשה של רצף והשתייכות, אם לא ביחידה משפחתית, לפחות ביחידה טיפולית. הצעתה של ד"ר שטייניץ היתה לבטל את המבנה של הגילים, ואני דווקא בהמלצותי במשרד הסעד באה להציע את ההיפך.

אני מצטערת שנושא הגיל הרוך לא קיבל בכלל מחשבה מספקת, אבל השירות לילד ולנוער במשרד הסעד קיבל עקרונית את ההצעה להקים בשנת התשצ"ב הבאה יחידה לגיל הרוך רמישור המהוצי מחצא מסודרת רמישור

א. לראו:

הילד, כדי לעקוב אחר חיי המשפחה וכדי להבטיח מהר ככל האפשר או החזרתו של הילד למשפחתו או טיפול אחר.

א. נמיר: של מי היחידה?

א. ליון: של השירות לילד ולנוער במשרד הסעד במישור המחוזי.

היו"ר ח. גרוסמן: מה אומרת ההצעה?

א. ליון: הקמת יחידה שתטפל בגיל הרך, לרבות מעקב והתערבות בקשר לסיבות הוצאת הילד מן הבית.

כלומר, עבודה בשורשים.

כיום אנחנו מדברים על 517 ילדים לעומת 800 שהיו קודם. כלומר, המספר הולך וקטן. מה שברור היום הוא שהמצבים המשפחתיים של ילדים אלה הם חמורים ביותר. כיום הלשכה אינה מוציאה מן הבית ילד משום שאמו הולכת לניחוח, כפי שעשו לפני עשר שנים, אלא מוציאים ילד מן הבית במצבים פתולוגיים א-סוציאליים. מתוך 517 ילדים מגיל אפס עד חמש, 89 היו ילדים של אמהות חולות נפש כמעט כרוניות; 9 ילדים של שני הורים חולי נפש.

ש. מלכיאל:

אני נתון במבוכה גדולה, ומה שהגיש היום מר שרלין לוועדה מחזק את מבוכתי. השאלה שרצייתי לשאול לפני שמענו היום את דבריו של מר שרלין היא: האם חל איזה שהוא שינוי במדיניות משרד החינוך? ואני רוצה להתרכז בשלב זה רק בהוצאת ילדים מן הבית בגיל בית הספר היסודי, שהוא היה הגורם המזמן לדיכונים בוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני בכל זאת חושבת שאחה צריך להתייחס גם לבעיה של בתי חינוכות או ילדים בגיל הרך והפיקוח החינוכי והפדגוגי עליהם. האם אתם חושבים שזה צריך להישאר בידי משרד הסעד? מה אתם מציעים לפתרון בתחום זה?

ש. מלכיאל:

השאלה החשובה בצורה זו: יש שני משרדי ממשלה העוסקים בהוצאת ילדים מן הבית בגיל בית הספר היסודי, שניים שאוחזים בטליח אחת, ובאים אל ועדת השירותים הציבוריים שתכריע מי צריך לעסוק בזה וכיצד. הרושם המתקבל בוועדה הוא כאילו מדובר על שני משרדי ממשלה שמאז ומתמיד עוסקים בהוצאת ילדים בגיל בית ספר היסודי מן הבית, שאין תיאום בין שני המשרדים האלה ולכן צריכה הוועדה להיכנס לעבי הקורה, על מנת להמליץ המלצות לחיקון המצב. אבל לאמיחו של דבר המצב אינו כך. משרד הסעד, ולפני כן השירותים הסוציאליים של הוועד הלאומי, עוסקים בהוצאת ילדים מן הבית שלושים-ארבעים שנה. מבחינת זו המשיך משרד הסעד את הפעולה שהתחילה בזמן הוועד הלאומי מסיבות שונות. יכול להיות שהעבודה לא נעשתה בצורה טובה ביותר, מסיבות אלה או אחרות, אבל זו עובדה שמשרד הסעד מטפל בהוצאת ילדים מן הבית מאז קום המדינה, ויש לו בענין זה הנחיות ברורות מתי וכיצד מוציאים ילדים מן הבית. ואין זה הפתרון הראשון, אלא הפתרון האחרון לסידורו של הילד, כאשר מוצו כל האפשרויות במסגרת המקומית. בענין זה היה גם משרד החינוך בדעה אחת איתנו. לפני שנחיים, באדר חשל"ב, פורסם חוזר של המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות - מסמך שעובד על ידי משרד החינוך ומשרד הסעד - ובו נאמר כי אם העלה צוות בין-מקצועי בבית הספר שיש לסדר ילד מחוץ לבית, יועבר המקרה לטיפול העובד הסוציאלי במסגרת השירות לילד ולנוער, וזה יגיש חוות דעת בנדון. זו הייתה ההוראה של משרד החינוך, בהתאם לה פעלו למעשה גם לפני כן ובהתאם לה צריך היה לפעול להבא. מה קרה? לפני כשנחיים, זמן קצר אחר פירסום חוזר זה, התחיל משרד החינוך לטפל בעצמו בהוצאת ילדים מן הבית בלי קשר עם השירות לילד ולנוער. במלים אחרות: כאשר שמענו מר כהנא על הוצאת ילדים מן הבית, הוא הדגיש כל הזמן - שירותים סוציאליים, ולא אמר משרד הסעד או לשכת הסעד המקומית. שירותים סוציאליים זה מושג רחב מאד, ואם יש במקום אחד עובד סוציאלי הנותן חוות דעת, זה לא גורם שקובע מדיניות או צריך לקבוע מדיניות. זה הדבר הראשון שהוא סיבה למבוכה שבה אני נתון, כאשר גם משרד החינוך הסכים שהסוכנות להוצאת הילדים מן הבית, בעיקר בגיל בית הספר היסודי, היא משרד הסעד. והנה בינחיים נכנס משרד החינוך גם הוא לטיפול בהוצאת ילדים מן הבית באופן ישיר ולא רק ישיר. הוא מקים מוסדות, במוסדות קיימים הוא מציע תנאים שונים מן התנאים של משרד הסעד ועל ידי כך נוצרת תחרות.

ש. מלכיאל:

יש להדגיש: כל שירותי הסעד במדינה מבוססים על שיחוף פעולה בין משרד הסעד והרשויות המקומיות. גם ההוצאות של שירותי הסעד מחולקות בין משרד הסעד ובין הרשות המקומית. במלים אחרות: כאשר לשכת הסעד במקום מסויים מגיעה להחלטה שצריך להוציא ילד מן הבית, היא יודעת שזה מחייב אותה מבחינה כספית באיזו צורה. לפני שנתיים היה סיווג שונה של הרשויות המקומיות בארץ, לפי מצבה של הרשות המקומית, והוא היה נע בין 31% על חשבון משרד הסעד ועד 90%-100% על חשבון משרד הסעד. היום כל לשכות הסעד מסווגות בסיווג של 75%. כל ההוצאות של הרשות המקומית לסעד מכוסות ב-75% על ידי משרד הסעד, ו-25% על ידי הרשות המקומית מחציבה היא. כאשר בא משרד הסעד לרשות מקומית ואומר: יש לך ילדים שצריך להוציא מן הבית ולסדר אותם, ואחם נמנעים לעשות זאת מחוסר תקציב. בא משרד החינוך ומציע לרשות המקומית לסדר את הילדים חוץ כדי שהוא פוטר את הרשות מההשתתפות. במלים אחרות: משרד הסעד טוען: אם מכירים בזה שיש להוציא ילד מן הבית, צריכה להיות לא רק אחריות כספית, אלא גם אחריות טיפולית והרשות המקומית שותפת להוצאות. בא משרד החינוך ויוצר חרות כאשר הוא אומר לרשות: למה לכם לבקש ממשרד הסעד? פנו למשרד החינוך ואנחנו נסדר את הילד בלא שחיהו חייבים לשלם.

האם היה מגע בין המשרדים בנושא זה.

מ. ידיד:

כל זה כבר לאחר המגעים.

ב.צ. קשת:

ש. מלכיאל: אם יש מוסד מסויים שקיבל עד עכשיו ילדים קשים, אשר לדעת משרד הסעד המוסד מסוגל להתמודד עם מצויותיהם, באה עכשיו סוכנות אחרת ואומרת לאותו מוסד: אתם מקבלים ילדים קשים לטיפול שבהם אתם צריכים להשקיע יותר מאמצים, יותר משאבים, בעוד שמאחור אתם יכולים לקבל סוג יותר קל של ילדים. מובן שהמוסד מוכן יותר לפתוח את הדלת בפני הילדים עם הבעיות הפחות חמורות.

ח. שמעוני:

פה הנקודה של המדיניות: איזה ילדים מוציאים למוסדות?

ש. מלכיאל:

לאור מה שאמרתי קודם - שהיתה סוכנות אחת במדינת ישראל שטיפלה בהוצאת ילדים מן הבית, הדעת נותנת שכאשר בא משרד החינוך - שהוא גם משרד החברות וחפקידו לחנך - ונכנס לבעיה זו, מן הראוי שישאל את הסוכנות הקיימת: מה אתם עושים? מה הבעיות שאתם נחקלים בהן? האם אתם מעוניינים שנסייע בידכם באיזו צורה? הידברות כזאת לא היתה. יתר על כן: אחת המשימות שהוטלו עלי במשרד הסעד כשנכנסתי לנהל את האגף לילד ולנוער היתה - חיאות עם משרד החינוך בחומים רבים ולא רק בתחום הוצאת הילד מן הבית. אחד הדברים הראשונים שעשיתי לפני כשנתיים - פניתי למר שמואלי, שהיה סגן המנהל הכללי, והבאתי בפניו רשימה של בעיות שלדעתנו היה בהן צורך בחיאות. על חלק מהבעיות דיברנו ואף פתרנו, על חלק לא דיברנו. הבעיה של הוצאת ילדים מן הבית היתה אחת הבעיות שהעלינו, והשיחה בענין זה נדחתה, מתוך סיבות שהעלה מר שמואלי, אך חוץ הבטחה שכעבור חודש-חודשיים העניין יובא לדיון. בינתיים נעשה מה שנעשה בשטח ושום דיון בענין זה לא היה. היה דיון אחד בדרג הגבוה ביותר שיכולנו לצפות לו: שר הסעד דאז, מר חזני, הזמין ללשכתו את המנהל הכללי של משרד החינוך והחברות, את ראש עליית הנוער ואת המנהל הכללי של עליית הנוער, וסוכם שהטיפול בבעיות הקשורות בהוצאת ילדים מן הבית אינו יכול להימשך כפי שהוא נמשך עד עכשיו ומן הראוי שדבר זה ימצא את סידורו. בעיקר דיברו על התעריפים השונים של אחזקת ילדים ועל חיאות בין הגורמים השונים. גם הפגישה ההיא נשארה ללא תוצאות. בלשון פשוטה: הילד שהוטלה על ידי משרד הסעד אל משרד החינוך נשארה חלופה באוויר. אם מדברים על חיאות, לא משרד הסעד הוא המשרד שצריך להחנצל כאן על חוסר רצון ועל חוסר נכונות לתאם. גם בנושא הקודם של קבוצות טיפוליות ראינו שהמלה "חיאות" לא היתה נוחה למר שרליין והוא היה מעוניין יותר במלה "החייצנות", אבל היושבת-ראש של הוועדה אמרה שהמלה "חיאות" איננה מילה מגונה ואפשר להכניס חיאות בעניינים הקשורים לשני המשרדים. אני יכול להצהיר שהרצון לחיאות הקיים במשרד הסעד לא מצא, לצערנו, היענות במשרד החינוך. גם מבקר המדינה בשני דיווחים - לפני שנתיים ולפני שלוש שנים - הצביע על הצורך בחיאות בין שני המשרדים בחומים מסויימים הנוגעים לטיפול בילד ובנוער. כאשר הגיעה אלינו ההערה ענינו למבקר המדינה שאנחנו מעוניינים בחיאות וגם דווחנו בעזרת דוקומנטציה מה עשינו כדי לתאם וכיצד נשאר הענין חלוי באוויר. משרד מבקר המדינה אינו מניח כל כך מהר למשרדים לצאת מבעיות שהוא מעורר אותן, כאשר המשרד אינו עושה כל מה שצריך לעשות על מנת לפתור את הבעיות, ונאמר לנו מאותו משרד כי השאלה הועברה למשרד החינוך והחברות. מה התשובה איננה יודע.

ש. מלכיאל:

אמשיך להביא בפניכם את מבוכתי: את המסמך שהביא בפניכם משרד החינוך על סידור חלמידים צעירים הנחוננים במצוקה מחוץ לבית ואה משרד הסעד בפעם הראשונה בוועדה זו. לפני זה לא ראו לנחוץ להביא את העניין לידיעת משרד הסעד העוסק בהוצאת 12,000-13,000 ילדים מן הבית, כמחציתם בגיל בית הספר היסודי. משרד הסעד לא היה כתובת איזו שהיא למשרד החינוך, כדי שתיאור המצב וההצעות לפתרונות יובאו לפניו, לפחות לידיעה אם לא לדיון משותף.

עוד שאלה: על המסמך שהוגש מצויינים בכותרת - משרד החינוך מצד אחד, והמפעל להכשרת ילדי ישראל מצד שני. יש לי הרגשה לא טובה: משרד החינוך, גם לדיון, הוא בבחינת לקוח מסויים. יש לו בעיות והוא מבקש את הפתרונות באיזה שהוא מקום. המפעל להכשרת ילדי ישראל הוא מפעל המספק שירותים, והלקוח - במקרה זה משרד החינוך - צריך לדאוג שהשירות יתן את השירותים הדרושים. ההוגשה היא שמר כהנא נחון במצב של סכיון פרנזיה. הוא האיש במשרד החינוך המחליט על הוצאת ילדים מן הבית מצד אחד; מצד שני הוא האיש במפעל להכשרת ילדי ישראל. לא ייתכן שהלקוח ונותן השירות יהיו אוניא-פרסונלי, כי קשה ללקוח לעמוד על דרישותיו כאשר הוא שנוח גם את השירות.

ואשר למסמך שהביא מר שרלין, מסמך של מדיניות שגם שר החינוך והחברות דוגל בה: לי נראה שמסמך מדיניות כזה מן הראוי היה שיובא באיזו שהיא צורה לפחות לידיעתו של שר הסעד, של משרד הסעד, כי המסמך הזה בא לשנות מצב קיים. במסמך נאמר שמשרד החינוך מוצא לנחוץ להמליץ על הקמת ועדת תיאום בעניין פנימיות בראשות משרד החינוך. להקמת ועדת תיאום או רשות עליונה איננו מחננדים, זה היה אחד הדברים היסודיים שהציע משרד הסעד באותה פגישה שהחקיימה אצל שר הסעד. אבל אם זה צריך להיות בראשות משרד החינוך, בראשות משרד הסעד או בראשות אחרת, זו שאלה שמן הראוי שהממשלה תיתן עליה דעתה. למה הממשלה? כי בטופו של דבר תקציבי המשרדים ניתנים לפי חוק התקציב, ואם הממשלה החליטה שתקציב של מליונים די רבים נמצא בידי משרד הסעד כדי לטפל בהוצאת ילדים מן הבית, הרי לא יכול לבוא משרד אחר ולומר שכל התקציב הזה של משרד הסעד מיועד לדברים אחרים, ומכאן להבא צריך להיות תקציב זה במשרד החינוך.

ל. דיציאן: ייחכן שיש כפילות בתקציב.

ש. מלכיאל: יכול להיות.

באותו מסמך שהביא מר שרלין נאמר, שמשרד החינוך צריך לטפל בזיהוי ומיון חלמידים, בהשמה ומעקב. כאשר דבר כזה כתוב כאן, הרי זה כאילו הייחם אומרים שעד היום אין זיהוי, אין מיון, אין השמה ואין מעקב, או שזה נעשה באופן שרירותי על ידי החלטה של פקיד זה או אחר.

היו"ר ח. גרוסמן: זה לא נאמר.

ש. מלכיאל: אבל זה הפירוש שלי למה שנכתב במסמך. משרד החינוך רוצה להיכנס לנושא בלי לברר קודם עם

הנוגעים בדבר מה עשו עד עכשיו

מדובר במסמך על סיווג מוסדות בהחאם לאוכלוסיה הנקלטת בהם וקביעת תקנים בסיסיים להפעלתם. קיים חוק פיקוח על המעונות, שהוא חוק של המדינה. החוק הזה קובע שיש משרד ממשלתי אחד הנותן רישוי למעונות ולפיקוח עליהם. יכול להיות שמישהו יאמר שמשרד הסעד אינו מבצע אותו על הצד הטוב ביותר וכי יש לתקן את החוק ולומר שהביצוע יהיה בידי משרד אחר שיעשה זאת טוב יותר. אבל אי אפשר לבוא ולמנות את כל הנקודות שבמסמך מבלי לשאול את משרד הסעד, ואני מניח שבמשרד החינוך לא יודעים בדיוק מה נעשה במשרד הסעד וכיצד פועלים, כי לו היו יודעים, היו נוהגים קצת מלומר דברים שונים שנאמרו כאן. אם רוצים לשנות, זה עניין לשינוי חוק. כי חוק הפיקוח על מעונות בגיל חינוך חובה - עד גיל 15 - נמצא בידי משרד הסעד, שתפקידו לפקח. שר הסעד הוא הממונה על ביצוע החוק.

המבוכה שלי גדולה עוד יותר כאשר אני רואה מסמך זה - ששר החינוך מצהיר שהוא דוגל במדיניות המובעת בו - שלא שאב את הנחוננים הבסיסיים מהמקור שממנו אפשר היה לשאוב אותם. כאשר מוציאים מסמך כזה הוא צריך להיות מלווה במצב נחוץ.

כאשר מדובר על הוראה במוסדות פנימייתיים שמשרד הסעד מופקד עליהם, גם למשרד החינוך יש בעניין זה חלק גדול. ילדים הנמצאים במוסדות בגיל בית הספר היסודי הם ילדים בגיל חינוך חובה. ומדובר בעיטור

ש. מלכיאל:

בילדים של החינוך המיוחד ועוד הרבה מעבר לזה. כלומר, באמת בעיות קשות. עש מוסדות, בעיקר מוסדות של ילדים קשים, שבהם יש גם בית ספר. כלומר, המוסד משמש גם בית וגם בית ספר. כדי שבית הספר הזה יוכל לפעול, זקוק המוסד למורים, לאישור תקנים, למנהל וכו', לפי החלטתו של משרד החינוך והתרבות. אבל מה קורה? מנהל מוסד פנה למשרד החינוך בבקשה לאשר תקנים למורים. הודיעו לו שישלחו מפקח שיראה את הילדים, את גילם. המפקח של משרד החינוך אמנם בא, הביץ את הצרכים וקבע שהמוסד זכאי ל-4-5 תקנים בהתאם למספר הילדים ולמספר מסויים של שעות הוראה ממשרד החינוך. אבל, הוסיף המפקח, מכיוון שלשנה הקרובה כבר חולקו כל התקנים במסגרת החינוך המיוחד, הוא איננו יכול לתת דבר. הדבר הדהים אותי והעליתי אותו בפני מר שמואלי, סוף כל סוף אותם ילדים הנמצאים במוסד שחררו מקומות בבתי הספר באזור מגורי ההורים, והדבר סודי. במוסד מסויים סודו העניינים פחות או יותר עד תקופת הפסח, אך בתקופת הפסח שוב נתעורר אותו מצב, וכאשר פנו למשרד החינוך היתה התשובה: מגיעות לכם שעות, אבל אין לנו מורים. המוסד פנה במברק לשר החינוך והעניין בא על פתרונו תוך יומיים-שלושה. בלי זה היה העניין נמשך.

היו"ר ח. גרוסמן: מי שולח את המורים?

ש. מלכיאל: משרד החינוך והתרבות צריך לשלוח אותם ואיננו שולח אותם.

י. שרלין: האם פנית למשרד החינוך ואמרת שבתכנון שלך לפתוח מוסד באותו מקום?

ש. מלכיאל: אני מדבר על המוסד בפורדס-חנה שקיים כבר עשרים שנה. ביוני אומר לנו המפקח - תקבלו 7 מורים, ובאוגוסט אומר אותו מפקח - תקבלו רק 3 מורים.

ב.צ. קשה: ואז אין לימודים במוסדות?

ש. מלכיאל: יש לימודים, אבל מנהלי המוסדות כורעים תחת המעמסה של דאגה לתקציב או של משלוח מברקים. רק לפני שבוע פניתי פעם נוספת למר שמואלי בקשר למוסד אחר באותו עניין. קבעו לאותו מוסד 4-5 תקנים, אבל לקראת חש"ה אין סיכוי שיקבלו מורים.

היו"ר ח. גרוסמן: מי קובע את חוכנית הלימודים?

ש. מלכיאל: הכל שייך למשרד החינוך.

דוגמה שניה: משרד החינוך מציע, ושוב באותו מסמך, שהוא יהיה המפקח על המעונות בכלל ולא רק על הצד הלימודי-חינוכי במעון. אתם יודעים בוודאי שלפני מספר שנים נתקבל חוק של פיקוח של משרד החינוך על גני ילדים פרטיים. אינני יודע מה המצב לשנה האחרונה אבל עד לפני השנה האחרונה דוּע לי שלא היה ביכולתו של משרד החינוך למלא את חפקידו בפיקוח על גני הילדים הפרטיים מחוסר כוח אדם. כשהמנהל הכללי של משרד הסעד ואני באנו אל מר פלד ודיברנו איתו על הנושא של קבוצות טיפוליות, היתה חשבתו: אין לי תקציב, אם משרד הסעד יעביר את התקציב שלו, אני מוכן לעשותו! אמרנו: משרד הסעד פעל בלי תקציב. וחשבתו היתה: אני צריך לחכות עד שיימצא תקציב.

היו"ר ח. גרוסמן: איך משרד הסעד פעל בלי תקציב?

ש. מלכיאל: על ידי כוחות מחנדבים ובצורה אחרת.

מצד שני בא מר שרלין ואומר: אין זו בעיה תקציבית. זו בעיה של מדיניות, של סדרי עדיפויות, של תכנון מחדש, כי משרד החינוך אינו קונה את הפרוייקט כפי שרואה אותו משרד הסעד. כך שמבחינת גדלה והולכת יותר ויותר: מי מייצג את מדיניות משרד החינוך - המנהל הכללי של משרד החינוך או מר שרלין? נראה לי, איפוא, שהוועדה צריכה לבקש ממשרד החינוך שיתן רקע לכל ההצעות שהוא מציע במסמך ולא תסמך רק על הדיון שהיה בוועדה ושהיה מאד דיפוזי. בישיבה הקודמת דיברו על מעונות יום בערבוב עם בתי חינוכות, וגם היום שמענו על בתי חינוכות בערבוב עם מוסדות לגיל בית הספר היסודי, דבר שמקשה מאד להגיע לכלל הבנה מהי הבעיה.

ש. מלכיאל:

אהיה האחרון שאומר שכל מה שנעשה בתחום משרד הסעד בכלל ובאגף הנוער והילד והשירות לנוער ולילד בפרט הוא שפיר. אבל כשבאים להציע, צויכים להציע בצורה שאנשים נבונים יידעו מתוך ההצעה מה המצב הקיים ומה יש לעשות כדי לתקן.

אחת הנקודות שהתעוררה כאן היתה השאלה של תקציבים לבניית מוסדות פנימייתיים לילדים. שמעתם שמשרד הסעד מנוע כיום מלהקציב אפילו אגורה אחת כדי להוסיף מקום ולקלוט ילד נוסף במדינת ישראל, ואני מדבר על הילד הרגיל, לא על העבריין או המפגור. כאשר אנחנו באים אל האוצר ואומרים: יש לנו מאה ילדים עם מוגבלויות מיוחדות, כדי שהילדים האלה יקבלו את החינוך שהם זכאים לו, כדי שהמשפחה תוכל להתמודד עם הבעיה אנחנו זקוקים למאה מקומות בשביל הילדים האלה, אומר לנו האוצר: אחם עובדים עם מוסדות פרטיים, ציבוריים, הם יפתרו לכם את הבעיות. האוצר מקציב למשרד הסעד רק דמי אחזקה, אבל אינו מקציב ליצירת מקומות חדשים, מפני שהאוצר חושב שבענין זה - כפי שהיה לפני עשר-עשרים שנה - ארגוני הנשים ומוסדות פרטיים וציבוריים יכולים לענות על הצרכים. שמענו מפי חברת-הכנסת נמיר שגבם של ארגוני הנשים נשבר, ואין צורך לומר לחברי הוועדה מה קורה בענין השירות למפגור, שגם שם היתה מדיניות האוצר עד לפני ארבע-חמש שנים אותה מדיניות. כיום חל שינוי עקרוני בגישת האוצר לנושא כאוב זה.

היו"ר ח. גרוסמן: משהו גם אנחנו חרמנו לשינוי מדיניות זו.

ש. מלכיאל: אני בטוח בזה.

ובאותו זמן שלא עולה בידנינו לשכנע את האוצר להקציב למשרד הסעד סכומים להקמת מקומות חדשים לסידור ילדים, אנחנו שומעים שאותו משרד האוצר, אותה ממשלה, מוצאים פחאום תקציבים מכוובדים כדי להעמידם לרשות משרד החינוך ליצירת מוסדות.

היו"ר ח. גרוסמן: איפה?

ש. מלכיאל: משרד החינוך מציע להקים מוסדות לאלפיים ילדים בתקופה מסוימת. אז אל יגידו לי שזה לא תקציב משרד החינוך, אלא תקציב של מוסד ציבורי. כולנו יודעים שזה גם תקציב משרד החינוך.

אשר לסידור ילדים בגיל העל-יסודי: מדיניות משרד האוצר לגבי ילדים אלה היא אותה מדיניות שבה הוא נוקט לגבי ילדים בגיל חינוך יסודי. אם אנחנו אומרים לאוצר: יש לנו מוסד עם מספר מסויים של ילדים ואנחנו רוצים להכניס עוד שבעה ילדים, התשובה היא: לכם אין כסף לבניה. בשביל זה קיימת עליית הנוער. עליית הנוער היא הבונה מוסדות, משרד הסעד צריך לאכלס אותם. כאשר נסינו לחאם עם עליית הנוער לגבי איכלוס אותם מקומות שעליית הנוער בונה, גם כאן נכנס שוב אותו גורם של חחרות, של חוסר תיאום, של חוסר החייעצות עם המשרד שלעת עתה, לפי חוקי מדינת ישראל הוא העוסק בהוצאת ילדים מן הבית.

ד. זהבי: אני מצטער שמו מלכיאל העלה את הבעיה כבעיית משרד החינוך. מדוע ביקשתי את רשות הדיבור?

כי בלהט הדברים האיןפורמציה שנמסרה כאן לא היתה מדוייקת ולא נכונה. לפני שבע שנים ובמשך שבע שנים פנינו למשרד הסעד ואמרנו שאנחנו רוצים לפתוח את שערי בתי הספר החקלאים הפנימייתיים לילדים נזקקים החייבים לצאח מבחיהם בגיל 12-18. התחלנו ב-200 ילדים והגענו ל-1,700 ילדים. לצערי נענינו כמה פעמים בכך שלא רוצים חינוך חקלאי, חינוך כפרי, ואז באה ההצעה המפתיעה, שלא נאמרה במפורש אבל נרמזה: תעמידו לרשותנו מוסדות. בכל אופן הדיון שנחקיים בלשכתו של שר הסעד נסב על הציר הזה. באותה החייעצות ב-1 במאי לפני שנחיים בלשכתו של שר הסעד היה הדיון סביב השאלה אם אנחנו יכולים לפנות מקומות. לזה לא יכולנו להסכים לא מבחינה חינוכית ולא מבחינה עניינית. לא יכולנו להסכים לפנות מוסדות אלה ולהעמיד אותם לרשות משרד הסעד בלבד, ולא נוכל לעשות זאת גם להבא.

כאשר מביאים הצעה של מדיניות, וזו רק הצעה ולא הצעה חוק, הייתי מבקש ממשרד הסעד שיחייחס לבעיות המועלות פה. והבעיה המרכזית המסחמנת פה באה למנוע אותה מבוכה, לא רק של מלכיאל אלא של כולנו, של הורים וילדים שאינם יודעים לאן לרוץ: יש להקים רשות מרכזית לשם סידור ילדים מחוץ לבית. לצורך זה הפגשנו גם את עליית הנוער, גם את משרד הסעד, גם את משרד החינוך. כל אלה זומנו במשרד החינוך כדי למצוא אפשרות של הקמת רשות משותפת.

ד. זהבי:
לא יכולנו לפתור את כל בעיות מדינת ישראל.
ראינו בזה נסיון מכריע וחשוב. אותו הדבר
עשינו לגבי תעריפים, על מנת שלא תהיה התחרות. לא התחרינו, אלא הצענו
פתרונות למקרים שאנחנו יכולים לפתור אותם.

ש. מלכיאל:
הכל בגיל העל-יסודי.

ד. זהבי:
לא נשאר ילד אחד נזקק מחוץ למוסד.

ש. מלכיאל:
בגיל העל-יסודי.

ד. זהבי:
ההערה שעומדים לרשותנו הקציבים לבניית פנימיות
אינה נכונה. אנחנו מציעים שיעמידו הקציבים לרשות
המוסדות שיש להם כבר חשתית ושהם זקוקים רק לחדרים לקליטת ילדים. זוהי
ההצעה של 2,000 ילדים, ואנחנו מבקשים את עזרת הוועדה למתן הקציבים אלה.

א. נמיר:
אינני חושבת שאפשר עדיין לסכם. יש לי התייחסות
למה שאמרה ד"ר שטייניץ ויש לי גם ביקורת קשה
על משרד החינוך. גם אינני מקבלת שכדי שמשרד החינוך יידבר עם משרד הסעד
הוא צריך את ועדת השירותים הציבוריים. מכיוון שלדעתי איננו בשלים לסיכום,
אולי נטיל על ועדה מצומצמת לבדוק את העניין ולהביא לנו אילו שהן הערות,
הצעות, הנחיות.

מ. פרידמן:
צריך להבהיר מה הבעיה. הבעיה כפי שהיא מוצגת
היום היא, שיש כביכול ריב משרדי וחוסר תיאום.
אבל לא זו הבעיה. הבעיה היא של מדיניות כוללת לגבי מוסדות ילדים כחלק
מהבעיות החברתיות של הנוער. על זה מוכרחים לדבר.

היו"ר ח. גרוסמן:
אני מציעה שנשמע את ארגוני הנשים בעניין הגיל
הרך. לאחר מכן נבחר ועדה מצומצמת שתעבור על
כל החומר - גם לאחר שתשב עם שני המשרדים, כאשר כל משרד ישלח נציג אחד
מוסמן - וחנסה לגבש הצעות לטיוטה.

מ. פרידמן:
אם החלטנו להקים ועדת משנה אולי נוותר על
פגישת מליאת הוועדה עם ארגוני הנשים ורק
הוועדה המצומצמת חיפגש איחם.

היו"ר ח. גרוסמן:
מליאת הוועדה צריכה לשמוע את ארגוני הנשים.